

## MARYJNE ODNIESIENIA DLA CHRZEŚCIJAŃSKIEJ SERDECZNOŚCI W NAUCZANIU PAPIEŻA FRANCISZKA

Adam Wojtczak\*

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

### Wprowadzenie

Chrześcijaństwo jest religią całego człowieka, a więc nie tylko rozumu, lecz również serca, ufności, pociechy i współczucia. Czułość Ojca objawiła się w pełni w Jezusie Chrystusie. Jest On „wcieloną czułością Boga”<sup>1</sup>. Radość płynąca ze świadomości, że Bóg jest z nami, rozbudza serce. Przyjmowanie Go wiarą oznacza dotykaniem sercem<sup>2</sup>. Wszystko przechodzi przez serce człowieka<sup>3</sup>, centrum życia osobowego, w którym spotykają się ze sobą zmysły i duch, rozum i uczucie, widzenie wewnętrzne i zewnętrzne. Nie można przy tym oddzielać Jezusa od Jego Matki. Jej serce jest zawsze zwrócone zarówno ku Niemu, jak i ku nam. W sercu Maryi jest miejsce na miłość. Stąd czujemy, „że jest nam Ona szczególnie

---

\* O. dr hab. Adam Wojtczak OMI – profesor nadzwyczajny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, pracownik Zakładu Teologii Fundamentalnej, Dogmatycznej i Ekumenizmu. Autor książek: *Uczennica i Matka. Wokół chrystocentryzmu mariologii Jana Pawła II* (2005); *Matka i Królowa. Ku integralnemu i pogłębionemu rozumieniu tytułów maryjnych* (2009); *Serva Domini. Z maryjnego nauczania Benedykta XVI* (2013); *Symboliczne inwokacje Litanii loretańskiej. Historia – teologia – kult* (2016) oraz ok. 70 artykułów z zakresu mariologii i teologii Eucharystii. Członek Polskiego Towarzystwa Mariologicznego i Papieskiej Międzynarodowej Akademii Maryjnej. E-mail: awojtczak@oblaci.pl.

1 Por. Franciszek, *Objawienie czułości Boga* (Homilia podczas Mszy św. kanonizacyjnej, 5 VI 2016), OsRomPol 37 (2016) 6, s. 9.

2 Por. Franciszek, *Encyklika „Lumen fidei” o wierze* (29 VI 2013), Kraków 2013, 31.

3 Por. Franciszek, *Wszystko przechodzi przez serce człowieka* (Regina caeli, 1 IV 2013), OsRomPol 34 (2013) 5, s. 43.

bliska!<sup>4</sup>. Więcej, dzięki Niej doświadczamy bliskości Boga, a także otwieramy nasze serca na Niego i bliźnich. W ten sposób inspiruje Ona chrześcijańską serdeczność.

Motyw ten ujawnia się w posoborowej mariologii – także papieskiej. Jerzy Szymik odkrył go w nauczaniu Benedykta XVI<sup>5</sup>. Przemyślenie i eksponowanie więzi, jaka łączy maryjność z „kwestią serca”, stanowi – jego zdaniem – oryginalny wymiar mariologii papieża Ratzingera<sup>6</sup>. W niniejszym opracowaniu zamierzam podążyć podobnymi śladami w odniesieniu do papieża Franciszka, który wyznaje: „Jest dla mnie oczywiste [...], że dziś potrzeba Kościołowi przede wszystkim zdolności leczenia ran i rozgrzewania serc wiernych; potrzeba mu bliskości, zażyłości<sup>7</sup> i w tym kontekście podkreśla ścisłą więź pomiędzy Maryją i Kościołem. Przekonuje, że patrząc na Maryję, „odkrywamy najpiękniejsze i najbardziej czułe oblicze Kościoła”<sup>8</sup>, „znów zaczynamy wierzyć w rewolucyjną moc czułości i miłości”<sup>9</sup>. Odczytanie nauki Franciszka o więzi Maryi z chrześcijańską serdecznością sprowadzę do trzech punktów: 1) Sercem obecna przy Jezusie i bliźnich, 2) Kroczenie drogą maryjnej serdeczności, 3) Wzięć Matkę do siebie.

## 1. Sercem obecna przy Jezusie i bliźnich

Maryja wyrosła pośród mesjańskich oczekiwań Izraela. Była wychowana w jego wierze i cieszyła się przynależnością do ludu wybranego, który Bóg otoczył wyjątkową opieką. Jej serce, bardziej niż jakiegokolwiek inne, było „sercem pokornym i zdolnym przyjąć dary Boga”<sup>10</sup>. Prezentowała postawę typową wtedy dla ubogich Jahwe, a więc tych, którzy zachowali całkowitą ufność w Boga. Kazała im wyczekiwać całym sercem na odkupienie swojego narodu. „Lecz w sercu tej młodej córki Izraela – podkreśla Franciszek – był sekret, którego Ona sama jeszcze nie знаła: Jej przeznaczeniem w planie miłości Boga było stać się Matką Odkupiciele-

4 Franciszek, *Maryja kocha dobrych i złych* (Homilia w uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki Maryi, 1 I 2014), OsRomPol 35 (2014) 2, s. 37.

5 J. Szymik, *Theologia benedicta*, t. 3, Katowice 2016, s. 221–242.

6 Por. tamże, s. 234.

7 A. Spadaro, *Serce wielkie i otwarte na Boga. Rozmowa z papieżem Franciszkiem. Z objaśnieniami i komentarzami jezuitów*, Kraków 2013, s. 43; por. też K. Pawlina, *Eklezjologia papieża Franciszka*, „Studia Bobolanum” (2014) 1, s. 15–16.

8 Franciszek, *Jak mama* (Audiencja generalna, 3 IX 2014), OsRomPol 35 (2014) 10, s. 45.

9 Franciszek, *Adhortacja apostolska „Evangelii gaudium” o głoszeniu Ewangelii w dzisiejszym świecie* (24 XI 2013), Kraków 2014<sup>2</sup>, 288.

10 Franciszek, *Czy umiemy mówić dziękując?* (Homilia na zakończenie Jubileuszu Maryjnego, 9 X 2016), OsRomPol 37 (2016) 10, s. 6.

ła”<sup>11</sup>. Bóg „wybrał właśnie Ją, prostą dziewczynę z Nazaretu, która nie mieszkała w pałacach władców i bogaczy, która nie dokonała niezwykłych rzeczy”<sup>12</sup>.

Maryja została wprowadzona w zbawcze zamysły Boga w scenie zwiastowania. Boży posłaniec przekazał Jej wyjątkowe posłanie, specjalną łaskę, jaką Bóg Ją obdarzył. Już anielskie powitanie: „bądź pozdrowiona” (Łk 1,28), inaczej „raduj się”, nie było zwyczajnym pozdrowieniem, ale wezwaniem do radości mesjańskiej. Maryja została wezwana do radowania się z tego, czego Pan w Niej dokonał. Łaska Boża osłoniła Ją, zachowała od pierworodnej winy, by była godna zostać Matką Chrystusa<sup>13</sup>. Tym samym Niepokalana została wpisana w plan Boży, stała się pierwszym owocem nieskończonej miłości Boga, który zbawia świat. Określenie „pełna łaski” – uściśla papież – stało się odtąd wyrazem łaskowości Boga, której doświadczyła od pierwszej chwili swego istnienia. „Zło zostało w Niej pokonane, zanim Ją dotknęło, ponieważ Bóg napełnił Ją łaską”<sup>14</sup>. Na nadzwyczajność anielskiego przesłania Maryja zareagowała zdumieniem, zmieszaniem się, bo w swej pokorze serca czuła się przed Bogiem niczym. Gabriel dodał Jej otuchy: „Nie bój się Maryjo, znalazłaś bowiem łaskę u Boga. Oto poczniesz i porodzisz Syna, któremu nadaśz imię Jezus” (Łk 1,30–31). Ta zapowiedź jeszcze bardziej Ją poruszyła, także dlatego, że nie była jeszcze żoną Józefa, wówczas anioł dodał: „Duch Święty zstąpi na Ciebie [...]. Dlatego też Święte, które się narodzi, będzie nazwane Synem Bożym” (Łk 1,35)<sup>15</sup>.

Maryja uważnie wysłuchiwała tych słów i nie rozumiejąc nawet pełnego znaczenia swojego powołania, w duchu całkowicie wolnego posłuszeństwa wiary odpowiedziała: „Oto ja służebnica Pańska, niech mi się stanie według twego słowa!” (Łk 1,38). Była posłuszna słowu Boga, potrafiła zawierzyć Temu, który spojrzał z miłością na Jej pokorę i uniżenie, i dlatego „otworzyła swe serce, aby przyjąć tajemnicę Bożego macierzyństwa”<sup>16</sup>. Okazała się matką mówiącą „tak”.

---

11 Franciszek, *Sekret żydowskiej dziewczyny* (Audiencja generalna, 23 X 2013), OsRomPol 34 (2013) 12, s. 37.

12 Franciszek, *Czy umiemy...*, s. 6.

13 Por. Franciszek, *Jak miłosierny samarytanin* (Homilia na rozpoczęcie Nadzwyczajnego Jubileuszu Miłosierdzia, 8 XII 2015), OsRomPol 36 (2015) 12, s. 4.

14 Franciszek, *Miłosierdzie syntezą Ewangelii* (Anioł Pański, 8 XII 2015), OsRomPol 36 (2015) 12, s. 6.

15 Por. Franciszek, *Spojrzenie Pana spoczęło na dziewczynie z Nazaretu* (Anioł Pański, 8 XII 2013), OsRomPol 35 (2014) 1, s. 55.

16 Franciszek, *Synteza historii Bożego miłosierdzia* (Rozważanie podczas czuwania z okazji Jubileuszu Maryjnego, 8 X 2016), OsRomPol 37 (2016) 10, s. 5.

Tak – wobec marzenia Boga, tak – wobec woli Bożej<sup>17</sup>. W rezultacie – wyjaśnia papież za św. Augustynem – poczęła Jezusa najpierw w sercu, a potem w swoim łonie<sup>18</sup>. Odtąd wiara Maryi zyskała nowe światło: skoncentrowała się na Jezusie, Synu Bożym, który z Niej wziął ciało i w którym zaczęły się wypełniać obietnice dziejów zbawienia. Matka dzieliła w swoim sercu całą Jego misję, ustawicznie pozostając u boku Syna i ludzi, do których było skierowane Jego posłannictwo.

Serdeczność Maryi ujawniła się wkrótce w nawiedzeniu przez Nią domu Elżbiety i Zachariasza. Otrzymaawszy łaskę bycia Matką Słowa Wcielonego, nie zatrzymała tego daru dla siebie. Dane Bogu *fiat* pobudziło Ją do działania, by dać z siebie to, co najlepsze, wychodząc ku innym. Poczuli się odpowiedzialni i wyruszyła w pośpiechu, aby wesprzeć swą starszą krewną, która potrzebowała pomocy, gdyż również była w stanie błogosławionym. Zniosła Jej nie tylko wsparcie materialne, uczyniła gest miłości, siostrzanej służby, ale także zniosła Jezusa, którego nosiła już w swym łonie. Przyniesienie Go spowodowało pełną radość, „która pochodzi od Jezusa i Ducha Świętego i wyraża się w bezinteresownej miłości, w dzieleniu się, pomaganiu sobie, wzajemnym zrozumieniu”<sup>19</sup>. Co więcej – zaznacza Franciszek – w momencie spotkania obu niewiast pierwszym odruchem Maryi było przypomnienie o prymacie działania Boga. Z Jej radosnego serca wydobyła się pieśń uwielbienia i dziękczynienia: „Wielbi dusza moja Pana [...]. Bo wejrzał On na uniżenie Służebnicy swojej [...]. Miłosierdzie Jego z pokolenia na pokolenie” (Łk 1,46.48.50), która jest wyrazem wdzięcznej wiary za wszystko, czego Bóg dokonał w Jej życiu i za Jego działanie w całej historii zbawienia<sup>20</sup>.

Evangelie ukazują następnie Maryję w dzieciństwie i życiu ukrytym Jezusa w Nazarecie. Także wtedy „zachowała w swoim sercu Boże miłosierdzie w doskonałej harmonii ze swoim Synem”<sup>21</sup>. Wydanie Go na świat przeżyła w warunkach dotkliwego ubóstwa. Nie mogła dać Synowi tego, co zwykle matki zapewniają swym nowo narodzonym dzieciom. Potem towarzyszyła Mu w Jego ludzkim dorastaniu. W konkretnych sytuacjach mógł znaleźć w Niej przykład doskonałej

17 Augustyn, *Kazanie* 215, 4; por. Franciszek, *Z Maryją paragwajskie kobiety odbudowywały życie, wiarę i godność swego narodu* (Homilia w sanktuarium maryjnym w Caacupé, 11 VII 2015), *OsRomPol* 36 (2015) 9, s. 29.

18 Por. Franciszek, *Aby wyjść z fałszywej neutralności* (Homilia w uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki Maryi, 1 I 2016), *OsRomPol* 37 (2016) 1, s. 19.

19 Franciszek, *Sekret...*, s. 38.

20 Por. Franciszek, *Pamięć o Bogu* (Homilia dla katechetów, 29 IX 2013), *OsRomPol* 34 (2013) 11, s. 43.

21 Franciszek, *Misericordiae vultus. Bulla ogłaszająca Nadzwyczajny Jubileusz Miłosierdzia* (11 IV 2015), *OsRomPol* 36 (2015) 5, 24.

miłości Boga i braci. Potrafiła – kontynuuje myśl papież – „strzec w swoim sercu przejścia Boga w życiu swojego ludu. Od swego łona nauczyła się słuchać bicia serca swego Syna [...]. Nauczyła się być matką, a ucząc się tego, dała Jezusowi piękne doświadczenie poczucia się Synem. W Niej odwieczne Słowo [...] nauczyło się rozpoznawać matczyną czułość Boga. Dzięki Maryi Bóg-Dzieciątko nauczył się słuchać pragnień, lęków, radości i nadziei narodu obietnicy. Dzięki Niej odkrył siebie jako Syna świętego, wiernego ludu Bożego”<sup>22</sup>. Równocześnie Maryja poznawała Go sercem, „poprzez wiarę karmioną doświadczeniem matki i ścisłą więzią z Synem”<sup>23</sup>. Mając stały kontakt z dorastającym Jezusem, starała się zgłębiać Jego tajemnicę w postawie kontemplacji i adoracji. Św. Łukasz stwierdza, że zachowywała wszystkie te sprawy i rozważała w swoim sercu, by pojąć i wypełnić w praktyce wolę Boga. W tym znaczeniu jawi się „jako naczynie zawsze pełne pamięci o Jezusie” (por. Łk 2,19.51)<sup>24</sup>.

Nietrudno jednak dostrzec w Niej także „swoisty trud serca”, jaki związany był z „ciemną nocą wiary”, jakby z „zasłoną”, poprzez którą wypadało Jej przybliżyć się do Niewidzialnego i obcować z tajemnicą Syna<sup>25</sup>. Niezrozumiałe było dla Niej zwłaszcza prorocтво Symeona, że Jezus będzie znakiem, „któremu sprzeciwiać się będą” (Łk 2,34), a Jej duszę „miecz przeniknie” (w. 35). Później trudne okazały się słowa dwunastoletniego Syna, który po odnalezieniu Go w świątyni na pytanie Matki: „Synu, czemuś nam to uczynił?” (Łk 2,48), odpowiedział: „Czy nie wiedzieliście, że powinienem być w tym, co należy do mego Ojca?” (w. 49). Z ową tajemnicą obcowała jedynie przez wiarę.

Publiczna działalność Jezusa postawiła przed Maryją następne zadania, które absorbowały Jej matczyne serce. Postępowanie za Synem w pielgrzymce wiary – komentuje papież orędzie ewangeliczne – „nie było niczym innym jak postępowaniem za Jezusem; słuchaniem Go, kierowaniem się Jego słowami; patrzeniem, jak On się zachowuje, i stawianiem [...] stóp w Jego ślady; żywieniem tych samych uczuć i przyjmowaniem tych samych postaw”<sup>26</sup>. Nawet rozłąka z Nim nie oznaczała oddalenia się sercem. Nadal poznawała i kochała Go ponad wszystko. Miłość do Niego wyrażała przez czynienie woli Bożej: „Bo kto pełni wolę

---

22 Franciszek, *Jak w Efezie* (Homilia w uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki Maryi, 1 I 2017), OsRomPol 38 (2017) 1, s. 13.

23 Franciszek, *Wszyscy jesteśmy powołani, by zwalczać współczesne formy niewolnictwa* (Homilia w uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki Maryi, 1 I 2015), OsRomPol 36 (2015) 1, s. 19.

24 Franciszek, *Aby wyjść...*, s. 19.

25 Tenże, *Adhortacja „Evangelii gaudium”...*, 287. Papież Bergoglio przytacza wyrażenia zaopieczony z encykliki Jana Pawła II *Redemptoris Mater*, 17.

26 Franciszek, *Wiara Maryi rozwiązuje „węzeł” grzechu* (Katecheza podczas spotkania modlitewnego na placu św. Piotra, 12 X 2013), OsRomPol 34 (2013) 12, s. 6.

Ojca mojego, który jest w niebie, ten jest Mi bratem, siostrą i matką” (Mt 12,50). W tych słowach Jezus dał ważne przesłanie: „wola Boża jest najwyższym prawem, które decyduje o przynależności do Niego”<sup>27</sup>. Dlatego Maryja nawiązała ową więź pokrewieństwa z Synem, stając się Jego pierwszą i doskonałą uczennicą. Na misję Jezusa patrzyła zarówno z uniesieniem, jak i obawą. Uczestniczyła w Jego dramacie, kiedy czuł się odrzucony przez część narodu wybranego. Jednakże w obliczu napotkanych trudności i niespodzianek zawartych w Bożym planie „nigdy nie straciła pokoju serca, który jest owocem ufego zawierzenia Bożemu miłosierdziu”<sup>28</sup>

Na godach w Kanie Galilejskiej Maryja wykazała się wielką konkretnością i serdecznością wobec bliźnich. Jako czuła i zatroskana niewiasta zauważyła, że skończyło się wino weselne, które wyraża bogactwo uczyty i radość święta. Ten kłopot wzięła sobie do serca, potraktowała jako swój własny i w dyskretny sposób zaczęła interweniować. Nie stała i patrzyła obojętnie – zauważa Franciszek – nie traciła czasu na osądzanie, ale zwróciła się do Jezusa i przedstawiła Mu problem: „Wina nie mają” (J 2,3)<sup>29</sup>. Odpowiedź Jezusa: „Czyż to moja lub Twoja sprawa, Niewiasto? Czyż jeszcze nie nadeszła moja godzina?” (w. 4) poddała próbie Jej wiare. Jednak ostatecznie Jej ufność w Syna została wynagrodzona. Jezus dokonał cudu: przemienił wodę w wino. „Prośba Maryi podczas przyjęcia weselnego – sumuje papież Bergoglio – podszeptą przez Ducha Świętego Jej macierzyńskiemu sercu, ujawniła nie tylko mesjańską moc Jezusa, ale także Jego miłosierdzie”<sup>30</sup>. Ona z kolei okazała się Matką opatrnościową, której „oczy są czujne i dobre, jak oczy Syna; Jej macierzyńskie serce jest pełne miłosierdzia, jak On”<sup>31</sup>.

Obecność sercem przy Jezusie zawiodła ostatecznie Maryję do Jerozolimy. Podczas drogi krzyżowej Syna czuła podłość tych, którzy Mu złorzeczyli. Jej zjednoczenie z Nim osiągnęło jednak swój szczyt na Kalwarii. Wówczas zespoliła się z Synem – tłumaczy papież Bergoglio – „w męczeństwie serca i w ofiarowaniu życia Ojcu za zbawienie ludzkości. [...] Utożsamiała się z bólem Syna

27 Franciszek, *Ci, którzy potrafią czekać* (Homilia podczas nieszpórów w rzymskim klasztorze św. Antoniego Opata, 21 XI 2013), OsRomPol 35 (2014) 1, s. 18.

28 Franciszek, *Bez pokoju nie ma przyszłości!* (Anioł Pański, 4 I 2015), OsRomPol 36 (2015) 1, s. 23.

29 Por. Franciszek, *Wstawiennictwo Maryi otwiera na łaskę i miłosierdzie Chrystusa* (Orędzie na XXIV Światowy Dzień Chorego 2016 r., 15 IX 2015), OsRomPol 36 (2015) 10, s. 8; tenże, *Doświadczajcie konkretnej i troskliwej czułości Matki wszystkich* (Homilia w Częstochowie z okazji 1050. rocznicy chrztu Polski, 28 VII 2016), OsRomPol 37 (2016) 7–8, s. 14.

30 Franciszek, *Wstawiennictwo...*, s. 9.

31 Tamże.

i z Nim przyjęła wolę Ojca, w duchu posłuszeństwa, które przynosi owoce, które daje prawdziwe zwycięstwo nad złem i nad śmiercią<sup>32</sup>. W innym przemówieniu papież dopowiada: „[...] Maryja zaznała męczeństwa krzyża: męczeństwa swego serca, męczeństwa duszy. Cierpiała bardzo w swoim sercu, kiedy Jezus cierpiał na krzyżu. Przeżyła męczeństwo Syna aż do głębi duszy<sup>33</sup>. Potrafiła i pragnęła współcierpieć, gdyż ma czułe serce. Obecność Matki była dla Niego pocieszająca<sup>34</sup>. Za przykładem Jezusa i wspomagana Jego łaską przebaczyła tym, którzy Go zawiedli na krzyż<sup>35</sup>. Była jednocześnie niewiastą bólu i oczekiwania na tajemnicę większą od bólu, która miała się spełnić. W zbolonym sercu Matki palił się płomień nadziei<sup>36</sup>. Wiara umacniała Ją po jutrzeńkę zmartwychwstania. Gdy dowiedziała się, że grób Chrystusa jest pusty, Jej serce wypełniło się wielką radością wiary<sup>37</sup>.

Przeszedłszy przez doświadczenie śmierci i zmartwychwstania Jezusa, przeżyte w wierze jako najwyższy wyraz miłości Boga, „serce Maryi stało się źródłem pokoju, pocieszenia, nadziei, miłosierdzia<sup>38</sup>. Spotykamy Ją jeszcze w Wieczerniku, gdzie dodaje otuchy wspólnocie uczniów Chrystusa zgromadzonej w oczekiwaniu na Ducha Świętego. Modli się razem z nimi i uczy ich pełnej ufności w Boga, w Jego miłosierdzie<sup>39</sup>. U kresu zaś Jej ziemskiej egzystencji – sumuje Franciszek – „człowieczeństwo Maryi zostało «przyciągnięte» przez Syna [...]. Tym samym Ona, Matka, która wiernie szła za Nim przez całe życie, szła za Nim sercem, weszła z Nim do życia wiecznego, które nazywamy również niebem<sup>40</sup>. Przebywa w sercu Boga.

## 2. Wprowadzająca na drogę chrześcijańskiej serdeczności

Franciszek wspomina, że na mocy chrztu i bierzmowania jesteśmy powołani do upodobniania się do Chrystusa, Miłosiernego Samarytanina dla wszystkich: „Po

---

32 Franciszek, *Sekret...*, s. 38.

33 Franciszek, „*Magnificat*” kantykiem nadziei pokornych (Homilia w uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, 15 VIII 2013), *OsRomPol* 34 (2013) 10, s. 45.

34 Por. Franciszek, *Adhortacja apostolska „Evangelii gaudium”*..., 285.

35 Por. Franciszek, *Przebaczenie jako prawdziwe antidotum na urazy i zemstę* (Homilia w bazylice Matki Boskiej Większej, 1 I 2016), *OsRomPol* 37 (2016) 1, s. 27.

36 Por. Franciszek, *Miłosierdzie i miłość zwyciężyły grzech* (Regina caeli, 28 III 2016), *OsRomPol* 37 (2016) 3–4, s. 14.

37 Por. Franciszek, *Wiara Maryi...*, s. 5.

38 Franciszek, *Doświadczenie, które trzeba przeżyć razem* (Regina caeli, 21 IV 2014), *OsRomPol* 35 (2014) 5, s. 23.

39 Por. Franciszek, *Synteza historii...*, s. 5.

40 Franciszek, „*Magnificat*”..., s. 45.

tym poznaliśmy miłość, że On oddał za nas życie swoje. My także powinniśmy oddać życie za braci” (1 J 3,16). Gdy z czułością zbliżamy się do innych, wnosimy serdeczność w dzieje świata, robimy miejsce dla Serca Chrystusa i zostajemy przez nie ogrzani<sup>41</sup>. Na drogach chrześcijańskiej serdeczności towarzyszy i prowadzi nas zwłaszcza Maryja, która jako pierwsza poszła za Synem i żywiła te same uczucia co On. Uczy nas Ona „wychodzić z domu na drogi nawiedzenia”<sup>42</sup> i mobilizuje „do przeżywania rewolucji czułości”<sup>43</sup>. Wysiłek upodobnienia naszych serc do Jej serca jest lekarstwem na wiele bolączek Kościoła i współczesności.

W pierwszej kolejności Maryja odzwierciedla czułość Boga<sup>44</sup>, „wyraża bogactwo Bożego miłosierdzia”<sup>45</sup>, gdyż wszystko w Jej życiu zostało przez nie ukształtowane<sup>46</sup>. Z tego względu pomaga odczuć bliskość Boga i zrozumieć, „jak bardzo On nas kocha”<sup>47</sup>, nie opuszcza, „może uczynić wielkie rzeczy także przy naszej słabości”<sup>48</sup>. Jego czuła troska jest jedyną siłą zdolną podbić serca ludzi. „Tym, co zachwyca i przyciąga, tym, co nagina i zwycięża, tym, co otwiera i uwalnia z łańcuchów, nie jest siła narzędzi czy surowość prawa, ale wszechmocna słabość miłości Bożej, która jest niepowstrzymaną siłą Jego łagodności i nieodwołalną obietnicą Jego miłosierdzia”<sup>49</sup>. Od zawsze zostaliśmy przez Niego wybrani, „abyśmy byli święci i nieskalani przed Jego obliczem” (Ef 1,4). Kontemplując Niepokalaną, piękną, rozpoznajemy „nasze najprawdziwsze przema-

41 Por. Franciszek, *Uśmiech Boga wśród sprzeczności świata* (Orędzie na XXII Światowy Dzień Chorego 2014 r., 6 XII 2013), OsRomPol 35 (2014) 1, s. 11.

42 Franciszek, *Rewolucja czułości* (Homilia w sanktuarium Matki Bożej Miłosierdzia w El Cobre, 22 IX 2015), OsRomPol 36 (2015) 10, s. 25; por. tenże, *W 2016 r. Światowy Dzień Młodzieży odbędzie się w Krakowie* (Anioł Pański, 28 VII 2013), OsRomPol 34 (2013) 8–9, s. 19.

43 Franciszek, *Rewolucja czułości...*, s. 25; por. tenże, *To Pan puka* (Anioł Pański, 21 XII 2014), OsRomPol 36 (2015) 1, s. 61.

44 Por. Franciszek, *Wstawiennictwo...*, s. 9.

45 Franciszek, *Synteza historii...*, s. 5.

46 Por. Franciszek, *Misericordiae vultus...*, 24.

47 Franciszek, *Matce miłosierdzia zawierzamy ludy Ameryki* (Homilia w liturgiczne wspomnienie Najświętszej Maryi Panny z Guadalupe, 12 XII 2015), OsRomPol 37 (2016) 1, s. 30.

48 Franciszek, *Przybyliśmy, aby spotkać spojrzenie Maryi* (Homilia przed sanktuarium Matki Bożej z Bonarii, 22 IX 2013), OsRomPol 34 (2013) 11, s. 24. „Bóg jest Tym, który przychodzi, aby nas zbawić i spieszy z pomocą zwłaszcza tym, którzy zagubili się w swym sercu. [...] Niezależnie od tego, jak wielkie byłyby nasze ograniczenia i zagubienie, nie możemy być bezsilni i niezdeterminowani w obliczu trudności i naszych słabości. Wręcz przeciwnie, [...] nasz Bóg ukazuje wielkość swego miłosierdzia. On daje nam siłę, byśmy mogli iść naprzód. On jest z nami, aby pomagać nam iść naprzód. To Bóg, który bardzo nas kocha, kocha nas i dlatego jest z nami, aby nam pomagać, aby nas umacniać, abyśmy mogli iść naprzód” (tenże, *Bóg zawsze dotrzymuje swoich obietnic*, Anioł Pański, 15 XII 2013), OsRomPol 35 (2014) 1, s. 56).

49 Franciszek, *Z proroczą odwagą* (Przemówienie do meksykańskich biskupów w katedrze w stolicy Meksyku, 13 II 2016), OsRomPol 37 (2016) 3–4, s. 22.

czenie [...]: mamy być kochani, przeobrażeni przez miłość, przemienieni przez piękno Boga<sup>50</sup>. Natomiast nasze życie, widziane w świetle Wniebowziętej, „nie jest tułaniem się bez celu, ale jest pielgrzymką, która mimo wszystkich swych niepewności i cierpień, jakie się z tym wiąże, ma pewny cel: dom naszego Ojca, który z miłością na nas czeka, i także nasza Matka Maryja jest w niebie i czeka na nas z miłością<sup>51</sup>.

Maryja – kontynuuje wątek Franciszek – zaświadcza nie tylko o prymacie działania Boga, lecz także przekonuje, że należy pozwolić Mu działać, abyśmy byli naprawdę tacy, jakimi On nas pragnie. Innymi słowy, powinniśmy być podatnymi, ale nie biernymi wobec Jego łaski<sup>52</sup>. Serce Maryi było sercem pokornym i otwartym, a tym samym zdolnym do przyjęcia Bożych darów. Jej wiara ilustruje czytelnie, „jak otwierać drzwi naszych serc, aby być posłusznymi Bogu<sup>53</sup>. Trzeba przyjąć w pełni Boga i Jego miłosierną łaskę w swoim życiu. Jedynie posiadając serce Maryi, można radować się z wielkich darów Boga, którymi nas obdarza. W tym sensie należy zawierzyć Maryi, aby pomogła nam ufać w Boże miłosierdzie i prowadziła za rękę „w objęcia Ojca, Ojca Miłosierdzia<sup>54</sup>. „Nie lękajmy się – apeluje papież – pozwólmy, by nas przygarnęło miłosierdzie Boga, który na nas czeka i wszystko przebacza. Nie ma nic słodsze od Jego miłosierdzia<sup>55</sup>. „Pukajmy do bram Jego serca!<sup>56</sup>

Odpowiedzią na serdeczność Boga jest „modlitwa pełna pamięci i wdzięczności<sup>57</sup>. Maryja pamiętała, nosiła w sercu spojrzenie miłości Ojca, który nie tylko wejrzał na Jej uniżenie i uczynił wielkie rzeczy, ale także okazał moc miłosierdzia swemu ludowi, tak jak obiecał jego ojcom i ich potomstwu na wieki. *Magnificat* jest żywą pamięcią tego, że Bóg jest pośród nas. „Niewiasta pamiętająca<sup>58</sup> pomaga nam na drodze chrześcijańskiej pamięci. Uświadamia, że mądrość pamięci, mądrość serca jest darem Parakleta. Z Jego pomocą potrafimy odczytywać i przeżywać własną historię jako historię zbawienia. Pamięć o miłości Bożej pociąga z kolei za sobą wdzięczność. Dlatego z serca Maryi po przyjęciu anielskie-

---

50 Franciszek, *Spojrzenie Pana...*, s. 55.

51 Franciszek, *Wielka wiara Maryi* (Anioł Pański, 15 VIII 2015), OsRomPol 36 (2015) 9, s. 56.

52 Por. Franciszek, *Zbawienia nie można kupić* (Anioł Pański, 8 XII 2014), OsRomPol 36 (2015) 1, s. 58.

53 Franciszek, *Synteza historii...*, s. 5.

54 Franciszek, *Wiara Maryi...*, s. 4.

55 Franciszek, *Miłosierdzie...*, s. 6.

56 Franciszek, *Przybyliśmy...*, s. 24.

57 Franciszek, *Rewolucja czułości...*, s. 25.

58 Franciszek, *Duch Święty nauczycielem życia* (Homilia w uroczystość Zesłania Ducha Świętego, 8 VI 2014), OsRomPol 35 (2014) 7, s. 22.

go zwiastowania wy dobył się hymn uwielbienia i dziękczynienia: „Wielbi dusza moja Pana”. Zaprasza nim do dziękowania Bogu za wielkie dobrodziejstwa Jego miłosierdzia. Wszystko jest Jego darem! „Nikt z nas nie może kupić zbawienia! Zbawienie jest darmowym darem Pana, darmowym darem Boga, który przychodzi do nas i w nas mieszka”<sup>59</sup>. „Jeżeli potrafimy zrozumieć, że wszystko jest darem Boga – zauważa papież z Argentyny – jak wielka radość rodzi się w naszym sercu! Wszystko jest darem. On jest naszą siłą! Tak łatwo jest powiedzieć dziękuję, a jednak tak trudno!”<sup>60</sup>

Sercem całej historii Maryi była wiara. Swoim „tak” przyjęła Ona w łonie Jezusa Chrystusa, a następnie żyła ściśle z Nim zjednoczona. „Nieustannie kierowała spojrzenie ku Synowi, a Jej oblicze stało się «obliczem, które najbardziej podobne jest do Chrystusa»”<sup>61</sup>. Z tej racji – zapewnia papież – kiedy szukamy Chrystusa, zawsze pukamy do domu Matki i prosimy, aby ukazała nam Jezusa, który promieniuje miłosierdziem Boga Ojca<sup>62</sup>. Dzięki Jej macierzyńskiej dobroci uczymy się Go poznawać i miłować, przyjmować sercem i trwać z Nim w przyjaźni, nawet jeśli jest ona naznaczona krzyżem<sup>63</sup>. Jeśli jesteśmy autentycznie zakochani w Chrystusie i czujemy, jak bardzo On nas kocha, to nasze serca rozpalają się chrześcijańską radością, która udziela się tym, którzy są blisko nas. „«Uczeń Chrystusa wie – dopowiada Franciszek za Benedyktem XVI – że bez Niego nie ma światła, nie ma nadziei, nie ma miłości, nie ma przyszłości»”<sup>64</sup>. Jezus Chrystus jest naszą radością, „Jego miłość wierna i niewyczerpana”<sup>65</sup>. Stąd Kościół jest po-

59 Franciszek, *Zbawienia...*, s. 59.

60 Franciszek, *Ile razy mówimy „dziękuję” w rodzinie?* (Homilia na placu św. Piotra, 13 X 2013), *OsRomPol* 34 (2013) 12, s. 8. „Prośmy Matkę Bożą, aby nam pomogła zrozumieć, że wszystko jest darem Boga, i abyśmy umieli dziękować: wówczas, zapewniam was, nasza radość będzie pełna. Tylko ten, kto potrafi dziękować, doświadcza pełni radości” (tenże, *Czy umiemy...*, s. 6).

61 Franciszek, *Zbawienia...*, s. 59. Papież przytacza słowa Dantego, *Raj*, XXXII, 87.

62 Por. Franciszek, *W domu Maryi* (Homilia w sanktuarium maryjnym w Aparecidzie, 24 VII 2013), *OsRomPol* 34 (2013) 10, s. 13.

63 Przy innej okazji Franciszek wyjaśnia konkretniej: „Wierzyć w Jezusa oznacza dać Mu nasze ciało, z pokorą i odwagą Maryi, aby mógł On nadal mieszkać pośród ludzi; oznacza dać Mu nasze ręce, żeby przygarniać maluczkich i ubogich; [...] nasz umysł, by myśleć i planować w świetle Ewangelii; i nade wszystko ofiarować nasze serce, aby kochać i podejmować decyzje zgodnie z wolą Bożą” (tenże, *Wiara Maryi...*, s. 5).

64 Benedykt XVI, *Jesteśmy uczniami i misjonarzami Chrystusa, aby nasze narody miały w Nim życie* (Przemówienie na sesji inauguracyjnej V Konferencji Ogólnej Episkopatu Ameryki Łacińskiej i Karaibów, 13 V 2007), *OsRomPol* 28 (2007) 9, s. 39, cyt. za: Franciszek, *W domu...*, s. 14–15.

65 Franciszek, *Bóg zawsze...*, s. 56.

słany, by nieść Go wszystkim. Musi być jak Maryja, gdy poszła w odwiedziny do Elżbiety, by zanieść jej domowi Jezusa, Jego Ewangelię i miłosierdzie<sup>66</sup>.

Postawa wiary Maryi przejawiała się też w słuchaniu, rozważaniu i ufnym przyjęciu sercem słowa Bożego. Przez to otwiera Ona przed nami drogę do błogosławieństwa, jakie rodzi się ze słowa Bożego przyjętego i zastosowanego w praktyce. Uczy podejścia do słowa: nie panować nad nim, nie zawłaszczać go, ale – przeciwnie – przyjąć, zachowywać w sobie i przekazywać innym, by ich od środka przemieniało. Obrazowo mówiąc, „przyjąć do siebie jak ziemia, która nie panuje nad ziarnem, ale je przyjmuje, karmi i pozwala wzrastać”<sup>67</sup>. Znamienne są nadto słowa, jakie Maryja skierowała w Kanie do sług: „Zróbcie wszystko, cokolwiek wam powie”. „To jest spuścizna – komentuje papież – którą nam pozostawiła: jest to piękne! To wyrażenie przywołuje na myśl formułę wiary, którą [posługiwał] się lud Izraela na Synaju w odpowiedzi na obietnice przymierza: «Uczynimy wszystko, co Pan nakazał» (Wj 19,8). [...] Służenie Panu oznacza słuchanie i wprowadzanie w czyn Jego słowa. Jest to proste, ale istotne zalecenie Matki Jezusa [...]”<sup>68</sup>. Wskazuje ono, że należy otwierać drzwi naszych serc, aby być posłusznymi Bogu. W ten sposób – używając wyrażenia J. Szymika – chrześcijańska „po-Bożność”<sup>69</sup> staje się serdeczna, ponieważ jest drogą serca, i jednocześnie chrystocentryczna, gdyż ześrodkowana na Chrystusie.

Papież Franciszek podkreśla jednocześnie, że Maryja jest także przykładem posługiwania bliźnim. W Jej szkole uczymy się serdeczności braterskiej, czyli gotowości świadczenia miłości w codziennej rzeczywistości. „Wesele w Kanie powtarza się w każdym pokoleniu, w każdej rodzinie, w każdym z nas i w naszych wysiłkach, aby nasze serca znalazły równowagę w miłości trwałej, miłości płodnej i miłości radosnej”<sup>70</sup>. Musi się ona przejawiać w przyjmowaniu wszystkich „z czułością i bez lęku: niełękania się czułości”<sup>71</sup>. Stąd należy przyswoić sobie wrażliwość Maryi: „Jej wyobraźnię w służeniu potrzebującym, piękno poświęcenia swojego życia dla innych, bez wyróżniania i dyskryminowania”<sup>72</sup>.

---

66 Por. Franciszek, *Sekret...*, s. 38.

67 Franciszek, *Kościół uczy braterstwa z innymi* (Homilia w wojskowej bazie lotniczej Ñu Guazú w Asunción, 12 VII 2015), OsRomPol 36 (2015) 9, s. 40.

68 Franciszek, *Dobre wino rodziny* (Audiencja generalna, 8 VI 2016), OsRomPol 37 (2016) 7–8, s. 48.

69 J. Szymik, *Theologia benedicta...*, s. 224.

70 Franciszek, *Wielkie bogactwo społeczne* (Homilia w parku Los Samanes w Guayaquil, 6 VII 2015), OsRomPol 36 (2015) 7–8, s. 6.

71 Franciszek, *Drogą Kościoła jest miłosierdzie i integracja* (Homilia dla nowych kardynałów, 15 II 2015), OsRomPol 36 (2015) 2, s. 36.

72 Franciszek, *Doświadczajcie...*, s. 14.

Chrześcijańska serdeczność wynika z tego, że skoro jesteśmy darmo obdarowywani przez Boga, to wszystko powinno być oddane innym<sup>73</sup>. Maryja nie zatrzymała dla siebie pełni łaski od Boga, ale stała się „Panią uczynności”<sup>74</sup> dla innych. Wolna od grzechu i od wszelkich form egoizmu nie skupiła się na sobie, ale wyszła ku potrzebującym. Była wolna w wolności Boga, która urzeczywistnia się w miłości<sup>75</sup>. „Od Maryi, pełnej łaski, uczymy się – stwierdza papież – że wolność chrześcijańska jest czymś więcej aniżeli tylko wyzwoleniem od grzechu. Jest to wolność, która pozwala w nowy, duchowy sposób patrzeć na sprawy ziemskie, wolność miłowania Boga oraz braci i siostr czystym sercem [...]”<sup>76</sup>. Nie chodzi jednak tylko o przyjmowanie z ewangeliczną odwagą tych, którzy pukają do naszych drzwi i serc, lecz wychodzenie ku nim, aby okazać im bezinteresownie to, co sami darmo otrzymaliśmy. Franciszek lubi używać kategorii „wyjścia”, mówi o chrześcijaninie i Kościele „wychodzącym”, czyli takim, który nie martwi się o siebie, ale jest zdolny wyjść na zewnątrz, aby spotykać i służyć innym w ich rzeczywistej sytuacji<sup>77</sup>. Maryja, która wychodziła z radością i zapałem poza siebie, inspiruje nas „do «wyjścia z domu», do otwierania oczu i serc na innych”<sup>78</sup>. „W Niej dostrzegamy, że delikatność i wrażliwość nie są cnotami słabych, lecz mocnych, którzy nie potrzebują źle traktować innych, aby czuć się ważnymi”<sup>79</sup>.

Dynamika serdecznego wychodzenia ku innym czyni z Maryi wzór braterstwa i solidarności. Czułość staje się zawsze bliskością. „Spojrzenie Matki Bożej – kontynuuje myśl papież – pomaga nam patrzeć na siebie wzajemnie po bratersku. Patrzymy na siebie w sposób bardziej braterski! Maryja uczy nas tego spojrzenia, otwartego na przyjmowanie, towarzyszenie, otaczanie opieką. Nauczmy się patrzeć na siebie nawzajem pod matczynym spojrzeniem Maryi! [...] Nie bójmy się wyjść i popatrzeć na naszych braci i siostry spojrzeniem Matki Bożej, Ona nas zachęca, abyśmy byli prawdziwie braćmi. I nie pozwólmy, aby coś lub ktoś stanął

73 Por. Franciszek, *Zbawienia...*, s. 59.

74 Franciszek, *Adhortacja apostolska „Ewangelii gaudium”...*, 288.

75 Por. Franciszek, *Wobec godności osoby wszystko inne jest drugorzędne* (Homilia na dawnym stadionie miejskim w Campobasso, 5 VII 2014), *OsRomPol* 35 (2014) 7, s. 37. „Powołanie chrześcijańskie jest bowiem przede wszystkim wezwaniem miłości, która przyciąga i kieruje poza samych siebie, decentralizuje osobę, zapoczątkowuje ‘trwałe wychodzenie z «ja» zamkniętego w samym sobie w kierunku «ja» w darze z siebie i właśnie w ten sposób w kierunku odnalezienia siebie, a wręcz w kierunku odkrycia Boga” (tenże, *Wyjście jako fundamentalne doświadczenie powołania* (Orędzie na Światowy Dzień Modlitw o Powołania, 29 III 2015)), *OsRomPol* 36 (2015) 5, s. 16.

76 Franciszek, *Patrzymy na Maryję jako na Matkę naszej nadziei* (Homilia na Stadionie Pucharu Świata w Tedzonie, 15 VIII 2014), *OsRomPol* 35 (2014) 8–9, s. 9.

77 Por. Franciszek, *Wyjście...*, s. 16–17.

78 Franciszek, *Rewolucja czułości...*, s. 25.

79 Franciszek, *Adhortacja apostolska „Ewangelii gaudium”...*, 288.

między nami a spojrzeniem Maryi. [...] Niech nikt nam go nie przesłania! [...] Niech nam nie skradną spojrzenia Maryi, które jest pełne czułości, które daje nam siłę, które sprawia, że jesteśmy między sobą solidarni”<sup>80</sup>.

Solidarność przejawia się we współczuciu, które nie jest litowaniem się, ale współcierpieniem, aby wyzwolić<sup>81</sup>. We łzach Maryi „znajdujemy siłę, by pocieszać tych, którzy cierpią”<sup>82</sup>. Wyprowadza nas ona na spotkanie chorych, więźniów i tych, którzy płaczą, abyśmy dzielili z nimi niepokoje i bóle, nadzieje i frustracje. Maryja jest nadto przykładem hojnego przebaczenia braterskiego. „Zaszczepia – przypomniął papież na Jasnej Górze – pragnienie wychodzenia poza krzywdy i rany przeszłości i tworzenia komunii ze wszystkimi bez ulegania pokusie izolowania się i narzucania swej woli”<sup>83</sup>. Jedynie w ten sposób przerzucamy mosty, obalamy mury i siejemy pojednanie. „Nasza rewolucja dokonuje się przez czułość”<sup>84</sup>. W konsekwencji Kościół staje się Kościołem macierzyńskim, a więc gościnnym, serdecznym i troszczącym się z miłością o wszystkich.

### 3. Wspierająca w drodze do Jezusa

Maryja jest nie tylko wzorem chrześcijańskiej serdeczności, lecz także naszą Matką. Jezus dał nam Ją za Matkę w godzinie Kalwarii, mówiąc: „Oto Matka twoja” (J 19,27). „Słowa te – wyjaśnia papież – mają wartość testamentu [...]. Od tamtej chwili Matka Boża stała się także naszą Matką! [...] Jej zranione serce [poszerzyło] się, by zrobić miejsce dla wszystkich ludzi, dobrych i złych, wszystkich, i kocha ich tak, jak ich kochał Jezus”<sup>85</sup>. Znaczy to, że Franciszek przyjmuje, iż duchowe macierzyństwo Maryi jest zarówno owocem „oddania się Chrystusa za nas”<sup>86</sup>, jak i, w pewnej mierze, samej Maryi, która u stóp krzyża Syna, „z przesytytym sercem, [zgodziła] się zrodzić nas wszystkich”<sup>87</sup>. Mamy Matkę, nie jesteśmy sierotami. Tam, gdzie jest Matka, jest zawsze czułość, ciepło i smak domu<sup>88</sup>.

---

80 Franciszek, *Przybyliśmy...*, s. 24.

81 Por. Franciszek, *Rewolucja czułości...*, s. 25.

82 Franciszek, *Synteza historii...*, s. 5.

83 Franciszek, *Doświadczajcie...*, s. 14.

84 Franciszek, *Rewolucja czułości...*, s. 25.

85 Franciszek, *Maryja kocha...*, s. 37.

86 Franciszek, *Kościół uczy braterstwa...*, s. 40.

87 Franciszek, *Pod płaszczem Matki jesteśmy bezpieczni* (Homilia w Domu Świętej Marty, 15 IX 2016), OsRomPol 37 (2016) 9, s. 26.

88 Por. Franciszek, *Tam gdzie jest matka, jest zawsze smak domu* (Homilia w liturgiczne wspomnienie Najświętszej Maryi Panny z Guadalupe, 12 XII 2016), OsRomPol 38 (2017) 1, s. 24.

Należy – za wzorem Jana Apostoła – wziąć Ją do siebie: nawiązać z Nią osobistą relację i powierzyć się Jej macierzyńskiej opiece. Wtedy „jako prawdziwa mama, idzie z nami [...] i szerzy nieustannie bliskość Bożej miłości”<sup>89</sup>.

Przypominają o tym nabożne praktyki, obrazy i kaplice w najbardziej odległych miejscach. Najbardziej jednak o matczynej serdeczności Maryi świadczą sanktuaria. Można w nich „odczuć – czytamy w adhortacji *Evangelii gaudium* – jak Maryja gromadzi wokół siebie dzieci z takim trudem pielgrzymujące, by Ją zobaczyć i by Ona spojrzała na nie. Znajdują tam siłę, jaką daje Bóg, by znosić cierpienia i znój życia. Podobnie jak świętemu Juanowi Diego, Maryja daje im swoją macierzyńską pociechę i mówi im: «Niech się nie trwoży twoje serce [...]. Czyż nie jestem tutaj ja, która jest twoją Matką?»<sup>90</sup>. Świadomość pobytu u Matki, która wita ich serdecznie w swoim domu, sprawia, że czują się jak u siebie. Powierzają Jej swoje radości i smutki, nadzieje i potrzeby. Wiedzą, że Ona wprowadza ich w obecność swego Syna Jezusa; „odczuwają Jego miłość; zaznają Jego czulego miłosierdzia”<sup>91</sup>.

W codziennych, zwyczajnych sytuacjach życiowych Maryja jest matką, która troszczy się o zdrowie dzieci, dba o nie z czułą miłością. Papież ma tutaj na uwadze trzy wymiary: Maryja pomaga nam wzrastać, stawiać czoło życiu i być wolnymi. Najpierw pomaga nam wzrastać w człowieczeństwie i w wierze, nie ulegać pokusie bycia ludźmi i chrześcijanami powierzchownymi, ale żyć odpowiedzialnie i zmierzać do coraz wyższych celów<sup>92</sup>. Następnie dobra Matka jest blisko nas, byśmy nie tracili odwagi w obliczu życiowych przeciwności, naszych słabości i grzechów. Podpowiada „naszemu sercu: «Wstań, idź do mojego Syna Jezusa, On cię przyjmie, okaże miłosierdzie i da nową siłę, by iść dalej»”<sup>93</sup>. W końcu wychowuje nas, abyśmy byli zdolni do podejmowania w wolności ostatecznych wyborów. Ona, która odpowiedziała „tak” na Boży zamysł odnośnie do

89 Franciszek, *Adhortacja apostolska „Evangelii gaudium”*..., 286.

90 Tamże; por. Franciszek, *Na sposób Boży* (Homilia w liturgiczne wspomnienie Matki Bożej z Guadalupe, 12 XII 2014), *OsRomPol* 36 (2015) 1, s. 36.

91 Franciszek, *Ona jest Matką każdej zranionej rodziny* (Przemówienie w sanktuarium Matki Bożej Różańcowej w Madhu, 14 I 2015), *OsRomPol* 36 (2015) 2, s. 13.

92 Por. Franciszek, *Maryja opiekuje się nami jak dobra mama* (Przemówienie podczas nabożeństwa różańcowego w bazylice Matki Boskiej Większej, 4 V 2013), *OsRomPol* 34 (2013) 7, s. 4.

93 Franciszek, *Jak na nas patrzy Maryja?* (Przesłanie wideo do uczestników nocnego czuwania w rzymskim sanktuarium Divino Amore, 12 X 2013), *OsRomPol* 34 (2013) 12, s. 6; tenże, *Wasz entuzjazm jest zaraźliwy* (Przemówienie do młodzieży z regionów Abruzji i Molise w sanktuarium w Castelpetroso, 5 VII 2014), *OsRomPol* 35 (2014) 7, s. 40.

Jej życia, umacnia nas, abyśmy nie bali się „zobowiązań na całe życie, [...] które angażują i obejmują całe życie! W ten sposób życie będzie owocne!”<sup>94</sup>

Najbardziej jednak – stwierdza Franciszek – serdecznej troski Matki doświadczamy, kiedy dźwiga Ona z nami przeróżne krzyże, „nie pozwalając, aby przygniotły nas nasze boleści”<sup>95</sup>. W momentach mroków, zniechęcenia, pozornych bądź prawdziwych klęsk jest Matką pocieszenia. Możemy zwracać się do Niej, jak dziecko, kiedy się boi, i powiedzieć: „Mamo!”. „Jest to chyba – dopowiada papież – jedyne słowo, które może wyrazić to, co czujemy w chwilach mrocznych”<sup>96</sup>. Maryja, której serce miecz przeniknął, jest także Matką chorych i cierpiących. Rozumie wszystkie cierpienia, bierze w opiekę i wspiera. Przyczynia się ponadto do odbudowywania utraconej jedności. Tam gdzie jest Matka, bracia może będą się spierać, lecz zawsze zwycięży poczucie jedności, nadzieja pojednania<sup>97</sup>. Przynosi Ona bowiem Jezusa, „który jako jedyny ma moc uzdrawiania otwartych ran i przywrócenia pokoju złamanym sercom”<sup>98</sup>.

Naszą odpowiedzią na niezawodną czułość Matki jest postawa zawierzenia. „Przybywajcie z ufnością do Matki – apeluje papież – otwierajcie przed Nią swe serca, powierzajcie Jej swe radości i smutki, swe oczekiwania i cierpienia”<sup>99</sup>. On sam natomiast zawierzył Jej Rok Miłosierdzia, „by skierowała na nas swe spojrzanie i czuwała nad nami w drodze: w naszej drodze: w naszej drodze pokutnej, w naszej drodze z otwartym sercem, [...] abyśmy otrzymali odpust Boży, abyśmy otrzymali Boże miłosierdzie”<sup>100</sup>. W ten sposób dał wyraz prawdzie, że słodycz spojrzania Maryi jest ostatecznie wyrazem serdeczności Boga, która nie ma końca.

\* \* \*

Główne zręby programu pontyfikatu papieża Franciszka – optowanie na rzecz Kościoła ubogich, nowa ewangelizacja dla przekazu wiary oraz Nadzwyczajny Jubileusz Miłosierdzia jako pełen łaski czas dla Kościoła – mają ostatecznie uzasadnienie chrystologiczne. Maryja pełni natomiast rolę przewodniczki, która pro-

---

94 Franciszek, *Maryja opiekuje się...*, s. 5.

95 Franciszek, *Miejsce ludzi, którzy się nie liczą* (Homilia w sanktuarium Matki Bożej z Guadalupe, 13 II 2016), *OsRomPol* 37 (2016) 3–4, s. 28.

96 Franciszek, *Musiałem tutaj przybyć, aby być z wami* (Homilia na lotnisku w Tacloban, 17 I 2015), *OsRomPol* 36 (2015) 2, s. 21.

97 Por. Franciszek, *Tam gdzie jest matka...*, s. 24.

98 Franciszek, *Ona jest Matką...*, s. 13.

99 Franciszek, *Kościół uczy braterstwa...*, s. 40; por. tenże, *Wstawiennictwo...*, s. 10.

100 Franciszek, *„Bądźcie miłosierni jak Ojciec”* (Homilia zapowiadająca Nadzwyczajny Jubileusz – Rok Święty Miłosierdzia, 13 III 2015), *OsRomPol* 36 (2015) 3–4, s. 5.

wadzi swoje duchowe dzieci w drodze do Boga z pokorą i troską Matki, i jednocześnie ukazuje im, co najbardziej istotne: wiarę, miłość, czułość i miłosierdzie. W tym sensie należy mówić o maryjnym stylu życia i posłannictwa chrześcijańskiego. Macierzyńskie ciepło Maryi sprawia, że nic ani nikt „nie stłumi w łonie Kościoła rewolucji czułości, rozpoczętej przez Jej Syna. Tam gdzie jest Matka, tam jest czułość”<sup>101</sup>. W odpowiedzi na Jej serdeczną miłość przyjmujemy Ją z prostotą serca w życie osobiste, rodzinne i całego Kościoła. Miłość do Niej jest niezbywalną cechą pobożności katolickiej, która – postuluje Franciszek – „powinna być doceniana i dobrze ukierunkowana”<sup>102</sup>.

### Bibliografia

- Franciszek, *Wszystko przechodzi przez serce człowieka* (Regina caeli, 1 IV 2013), OsRomPol 34 (2013) 5, s. 43–44.
- Franciszek, *Maryja opiekuje się nami jak dobra mama* (Przemówienie podczas nabożeństwa różańcowego w bazylice Matki Boskiej Większej, 4 V 2013), OsRomPol 34 (2013) 7, s. 4–6.
- Franciszek, *Duchowa obecność Maryi pośród nas* (Anioł Pański, 5 V 2013), OsRomPol 34 (2013) 7, s. 52.
- Franciszek, *Encyklika „Lumen fidei” o wierze* (29 VI 2013), Kraków 2013.
- Franciszek, *W domu Maryi* (Homilia w sanktuarium maryjnym w Aparecidzie, 24 VII 2013), OsRomPol 34 (2013) 10, s. 13–15.
- Franciszek, *W 2016 r. Światowy Dzień Młodzieży odbędzie się w Krakowie* (Anioł Pański, 28 VII 2013), OsRomPol 34 (2013) 8–9, s. 19.
- Franciszek, „Magnificat” kantykiem nadziei pokornych (Homilia w uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, 15 VIII 2013), OsRomPol 34 (2013) 10, s. 44–45.
- Franciszek, *Przybyliśmy, aby spotkać spojrzenie Maryi* (Homilia przed sanktuarium Matki Bożej z Bonarii, 22 IX 2013), OsRomPol 34 (2013) 11, s. 23–24.
- Franciszek, *Pamięć o Bogu* (Homilia dla katechetów, 29 IX 2013), OsRomPol 34 (2013) 11, s. 43–44.
- Franciszek, *Jak na nas patrzy Maryja?* (Przesłanie wideo do uczestników nocnego czuwania w rzymskim sanktuarium *Divino Amore*, 12 X 2013), OsRomPol 34 (2013) 12, s. 6.

---

101 Franciszek, *Jak w Efezie...*, s. 14; por. W. Kasper, *Papież Franciszek. Rewolucja czułości i miłości. Korzenie teologiczne i perspektywy duszpasterskie*, Warszawa 2015, s. 75–76.

102 Franciszek, *Duchowa obecność Maryi pośród nas* (Anioł Pański, 5 V 2013), OsRomPol 34 (2013) 7, s. 52.

- Franciszek, *Wiara Maryi rozwiązuje „węzeł” grzechu* (Katecheza podczas spotkania modlitewnego na placu św. Piotra, 12 X 2013), OsRomPol 34 (2013) 12, s. 4–5.
- Franciszek, *Ile razy mówimy „dziękuję” w rodzinie?* (Homilia na placu św. Piotra, 13 X 2013), OsRomPol 34 (2013) 12, s. 7–9.
- Franciszek, *Sekret żydowskiej dziewczyny* (Audiencja generalna, 23 X 2013), OsRomPol 34 (2013) 12, s. 37–38.
- Franciszek, *Ci, którzy potrafią czekać* (Homilia podczas niesporów w rzymskim klasztorze św. Antoniego Opata, 21 XI 2013), OsRomPol 35 (2014) 1, s. 18–19.
- Franciszek, *Adhortacja apostołska „Evangelii gaudium” o głoszeniu Ewangelii w dzisiejszym świecie* (24 XI 2013), Kraków 2014<sup>2</sup>.
- Franciszek, *Uśmiech Boga wśród sprzeczności świata* (Orędzie na XXII Światowy Dzień Chorego 2014 r., 6 XII 2013), OsRomPol 35 (2014) 1, s. 11.
- Franciszek, *Spojrzenie Pana spoczęło na dziewczynie z Nazaretu* (Anioł Pański, 8 XII 2013), OsRomPol 35 (2014) 1, s. 55–56.
- Franciszek, *Bóg zawsze dotrzymuje swoich obietnic* (Anioł Pański, 15 XII 2013), OsRomPol 35 (2014) 1, s. 56.
- Franciszek, *Maryja kocha dobrych i złych* (Homilia w uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki Maryi, 1 I 2014), OsRomPol 35 (2014) 2, s. 36–37.
- Franciszek, *Doświadczenie, które trzeba przeżyć razem* (Regina caeli, 21 IV 2014), OsRomPol 35 (2014) 5, s. 23.
- Franciszek, *Duch Święty nauczycielem życia* (Homilia w uroczystość Zesłania Ducha Świętego, 8 VI 2014), OsRomPol 35 (2014) 7, s. 21–22.
- Franciszek, *Wasz entuzjazm jest zaraźliwy* (Przemówienie do młodzieży z regionów Abruzji i Molise w sanktuarium w Castelpetroso, 5 VII 2014), OsRomPol 35 (2014) 7, s. 38–40.
- Franciszek, *Wobec godności osoby wszystko inne jest drugorzędne* (Homilia na dawnym stadionie miejskim w Campobasso, 5 VII 2014), OsRomPol 35 (2014) 7, s. 36–37.
- Franciszek, *Patrzmy na Maryję jako na Matkę naszej nadziei* (Homilia na stadionie Pucharu Świata w Tedzonie, 15 VIII 2014), OsRomPol 35 (2014) 8–9, s. 8–9.
- Franciszek, *Jak mama* (Audiencja generalna, 3 IX 2014), OsRomPol 35 (2014) 10, s. 45–46.
- Franciszek, *Zbawienia nie można kupić* (Anioł Pański, 8 XII 2014), OsRomPol 36 (2015) 1, s. 58–59.
- Franciszek, *Na sposób Boży* (Homilia w liturgiczne wspomnienie Matki Bożej z Guadalupe, 12 XII 2014), OsRomPol 36 (2015) 1, s. 34–36.
- Franciszek, *To Pan puka* (Anioł Pański, 21 XII 2014), OsRomPol 36 (2015) 1, s. 60–61.

- Franciszek, *Wszyscy jesteśmy powołani, by zwalczać współczesne formy niewolnictwa* (Homilia w uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki Maryi, 1 I 2015), 36 (2015) 1, s. 18–20.
- Franciszek, *Bez pokoju nie ma przyszłości* (Anioł Pański, 4 I 2015), OsRomPol 36 (2015) 1, s. 23.
- Franciszek, *Ona jest Matką każdej zranionej rodziny* (Przemówienie w sanktuarium Matki Bożej Różańcowej w Madhu, 14 I 2015), OsRomPol 36 (2015) 2, s. 13–14.
- Franciszek, *Musiałem tutaj przybyć, aby być z wami* (Homilia na lotnisku w Tacloban, 17 I 2015), OsRomPol 36 (2015) 2, s. 20–22.
- Franciszek, *Drogą Kościoła jest miłosierdzie i integracja* (Homilia dla nowych kardynałów, 15 II 2015), OsRomPol 36 (2015) 2, s. 34–36.
- Franciszek, „*Bądźcie miłosierni jak Ojciec*” (Homilia zapowiadająca Nadzwyczajny Jubileusz – Rok Święty Miłosierdzia, 13 III 2015), OsRomPol 36 (2015) 3–4, s. 4–5.
- Franciszek, *Wyjście jako fundamentalne doświadczenie powołania* (Orędzie na Światowy Dzień Modlitw o Powołania, 29 III 2015), OsRomPol 36 (2015) 5, s. 16–17.
- Franciszek, *Misericordiae vultus. Bulla ogłaszająca Nadzwyczajny Jubileusz Miłosierdzia* (11 IV 2015), OsRomPol 36 (2015) 5, s. 4–15.
- Franciszek, *Z Maryją paragwajskie kobiety odbudowywały życie, wiarę i godność swego narodu* (Homilia w sanktuarium maryjnym w Caacupé, 11 VI 2015), OsRomPol 36 (2015) 9, s. 29–30.
- Franciszek, *Wielkie bogactwo społeczne* (Homilia w parku Los Samanes w Guayaquil, 6 VII 2015), OsRomPol 36 (2015) 7–8, s. 6–8.
- Franciszek, *Kościół uczy braterstwa z innymi* (Homilia w wojskowej bazie lotniczej Ñu Guazú w Asunción, 12 VII 2015), OsRomPol 36 (2015) 9, s. 38–40.
- Franciszek, *Wielka wiara Maryi* (Anioł Pański, 15 VIII 2015), OsRomPol 36 (2015) 9, s. 56–57.
- Franciszek, *Wstawiennictwo Maryi otwiera na łaskę i miłosierdzie Chrystusa* (Orędzie na XXIV Światowy Dzień Chorego 2016 r., 15 IX 2015), OsRomPol 36 (2015) 10, s. 8–10.
- Franciszek, *Rewolucja czułości* (Homilia w sanktuarium Matki Bożej Miłosierdzia w El Cobre, 22 IX 2015), OsRomPol 36 (2015) 10, s. 24–25.
- Franciszek, *Jak miłosierny samarytanin* (Homilia na rozpoczęcie Nadzwyczajnego Jubileuszu Miłosierdzia, 8 XII 2015), OsRomPol 36 (2015) 12, s. 4–5.
- Franciszek, *Miłosierdzie syntezą Ewangelii* (Anioł Pański, 8 XII 2015), OsRomPol 36 (2015) 12, s. 6–7.
- Franciszek, *Matce miłosierdzia zawieramy ludy Ameryki* (Homilia w liturgiczne wspomnienie Najświętszej Maryi Panny z Guadalupe, 12 XII 2015), OsRomPol 37 (2016) 1, s. 29–30.

- Franciszek, *Aby wyjść z fałszywej neutralności* (Homilia w uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki Maryi, 1 I 2016), OsRomPol 37 (2016) 1, s. 18–19.
- Franciszek, *Przebaczenie jako prawdziwe antidotum na urazy i zemstę* (Homilia w bazylisce Matki Boskiej Większej, 1 I 2016), OsRomPol 27 (2016) 1, s. 26–27.
- Franciszek, *Miejsce ludzi, którzy się nie liczą* (Homilia w sanktuarium Matki Bożej z Guadalupe, 13 II 2016), OsRomPol 37 (2016) 3–4, s. 27–28.
- Franciszek, *Z proroczą odwagą* (Przemówienie do meksykańskich biskupów w katedrze w stolicy Meksyku, 13 II 2016), OsRomPol 37 (2016) 3–4, s. 21–27.
- Franciszek, *Miłosierdzie i miłość zwyciężyły grzech* (Regina caeli, 28 III 2016), OsRomPol 37 (2016) 3–4, s. 14.
- Franciszek, *Objawienie czułości Boga* (Homilia podczas Mszy św. kanonizacyjnej, 5 VI 2016), OsRomPol 37 (2016) 6, s. 9–10.
- Franciszek, *Dobre wino rodziny* (Audiencja generalna, 8 VI 2016), OsRomPol 37 (2016) 7–8, s. 47–48.
- Franciszek, *Pod płaszczem Matki jesteśmy bezpieczni* (Homilia w domu Świętej Marty, 15 IX 2016), OsRomPol 37 (2016) 9, s. 26.
- Franciszek, *Doświadczajcie konkretnej i troskliwej czułości Matki wszystkich* (Homilia w Częstochowie z okazji 1050. rocznicy chrztu Polski, 28 VII 2016), OsRomPol 37 (2016) 7–8, s. 13–14.
- Franciszek, *Synteza historii Bożego miłosierdzia* (Rozważanie podczas czuwania z okazji Jubileuszu Maryjnego, 8 X 2016), OsRomPol 37 (2016) 10, s. 4–5.
- Franciszek, *Czy umiemy mówić dziękuję?* (Homilia na zakończenie Jubileuszu Maryjnego, 9 X 2016), OsRomPol 37 (2016) 10, s. 5–6.
- Franciszek, *Tam gdzie jest matka, jest zawsze smak domu* (Homilia w liturgiczne wspomnienie Najświętszej Maryi Panny z Guadalupe, 12 XII 2016), OsRomPol 38 (2017) 1, s. 23–25.
- Franciszek, *Jak w Efezie* (Homilia w uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki Maryi, 1 I 2017), OsRomPol 38 (2017) 1, s. 13–15.
- Kasper W., *Papież Franciszek. Rewolucja czułości i miłości. Korzenie teologiczne i perspektywy duszpasterskie*, Warszawa 2015.
- Pawlina K., *Eklezjologia papieża Franciszka*, „Studia Bobolanum” (2014) 1, s. 13–20.
- Spadaro A., *Serce wielkie i otwarte na Boga. Rozmowa z papieżem Franciszkiem. Z objaśnieniami i komentarzami jezuitów*, Kraków 2013.
- Szymik J., *Teologia Benedicta*, t. 3, Katowice 2016.

## MARYJNE ODNIESIENIA DLA CHRZEŚCIJAŃSKIEJ SERDECZNOŚCI W NAUCZANIU PAPIEŻA FRANCISZKA

### Streszczenie

Chrześcijaństwo jest religią całego człowieka, a zatem nie tylko rozumu, lecz także serca, ufności i współczucia. Czułość i miłosierdzie Ojca objawiły się w pełni w Jezusie Chrystusie. Jest On wcieloną czułością Boga. W Jego zbawczej tajemnicy szczególnie udział ma Jego Matka. Macierzyńskie ciepło Maryi inspiruje w Kościele rewolucję miłości rozpoczętą przez Jej Syna. Tam gdzie jest Matka, tam jest czułość. Patrząc na Nią, odkrywamy najbardziej czułe oblicze Kościoła i wierzymy w rewolucyjną moc czułości i miłości. Można zatem mówić o maryjnych odcieniach chrześcijańskiej serdeczności. Niniejszy artykuł omawia je w ujęciu papieża Franciszka, który poświęca im sporo miejsca w nauczaniu o Maryi. Pierwszy punkt charakteryzuje serdeczne towarzyszenie Maryi Chrystusowi i napotkanym bliźnim podczas Jego zbawczych misteriów. Drugi punkt koncentruje się na wzorczości Maryi, aby wykazać, w jaki konkretnie sposób zachęca nas Ona do kroczenia drogą chrześcijańskiej serdeczności. Trzeci – dotyczy Jej macierzyńskiego zatroskania o nas, na które odpowiadamy postawą synowskiego zawierzenia.

**Słowa kluczowe:** Maryja, chrześcijańska serdeczność, czułość, miłosierdzie, papież Franciszek

## MARIAN REFERENCE FOR THE CHRISTIAN CORDIALITY IN THE TEACHING OF POPE FRANCIS

### Summary

Christianity is a religion of the whole man, thus it is not just about reason, but about heart, trust, and compassion as well. The Father's tenderness and mercy fully manifested themselves in Jesus Christ. He is God's tenderness incarnate. His Mother takes part in His salvific mystery. Mary's motherly warmth inspires a revolution of love in the Church, begun by Her Son. Where the Mother is, tenderness is too. By looking at Her, we discover the tenderest image of the Church, and we believe in the revolutionary power of tenderness and love. Thus we can talk about Marian shades of Christian cordiality. The present article discusses this issue according to Pope Francis, who devotes a lot of attention to this aspect in his teaching on Mary. The first chapter characterizes Mary's cordial companionship with Jesus and all encountered neighbors during His salvific mysteries. The second chapter focuses on Mary's qualities as a model in order to demonstrate her encouragement for us to follow the path of Christian cordiality. The third chapter deals with Her maternal concern for us, which requires our filial trust.

**Keywords:** Mary, Christian cordiality, tenderness, mercy, Pope Francis